

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.2: ΣΕΝΑΡΙΑ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στη δραστηριότητα αυτή περιγράφονται διάφορα εναλλακτικά σενάρια. Επιλέξτε εκείνα που πιστεύετε ότι είναι πιο κατάλληλα για την ομάδα των μαθητών/-ριών σας.

Διάρκεια

50 λεπτά

- 20 λεπτά για να διαβάσουν οι μαθητές/-ριες τα σενάρια και να απαντήσουν στις ερωτήσεις σε μικρές ομάδες
- 30 λεπτά για συζήτηση

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθητές/-ριες:

- να κατανοήσουν καλύτερα την ΕΒ, ποια είδη υπάρχουν, πότε συμβαίνει και τι την προκαλεί
- να κατανοήσουν τις επιπτώσεις της κακοποίησης και να αποκτήσουν ενσυναίσθηση για τα άτομα που την υφίστανται
- να κατανοήσουν τον ορισμό της εξουσίας, των ιεραρχιών εξουσίας και το γεγονός ότι η κατάχρηση εξουσίας είναι επιλογή (δηλαδή, ότι η κακοποίηση αποτελεί επιλογή του δράστη και όχι ευθύνη του θύματος)
- να κατανοήσουν τη σύνδεση ανάμεσα στην ΕΒ και το γεγονός ότι κάποια άτομα επιλέγουν να καταχρώνται την εξουσία που διαθέτουν
- να εντοπίσουν συγκεκριμένες τεχνικές για να αμφισβητούν εκείνες τις στάσεις και συμπεριφορές των συνομηλίκων τους που προάγουν την ΕΒ στο σχολικό περιβάλλον.

Υλικά

- Σενάρια (Φύλλο εργασίας 2.1, προσαρμοσμένα εάν χρειάζεται)
- Μεγάλα φύλλα χαρτί
- Μαρκαδόροι

Προτεινόμενη βήμα-προς-βήμα διαδικασία

- 1) Μοιράστε από ένα διαφορετικό σενάριο σε κάθε ομάδα 4-6 ατόμων (οι ομάδες να είναι κατά προτίμηση μεικτές ως προς το φύλο).
- 2) Ζητήστε από τους/τις μαθητές/-ριες να διαβάσουν τα σενάρια και στην συνέχεια να συζητήσουν μεταξύ τους τις ερωτήσεις.
- 3) Ενώστε ξανά ολόκληρη την ομάδα και ζητήστε από τους/τις μαθητές/-ριες να συνοψίσουν πολύ σύντομα το σενάριό τους και τη συζήτηση που έγινε στην ομάδα τους.
- 4) Συζητήστε τα σενάρια με ολόκληρη την ομάδα χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις για συζήτηση που ακολουθούν.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Σε ποια είδη βίας (π.χ. απομόνωση, απειλές, σωματική βία) υποβλήθηκαν οι άνθρωποι στα σενάρια; Δώστε παραδείγματα.
- Ήταν η βία αυτή έμφυλη; ΓΙΑΤΙ;
- Γιατί υπέστησαν αυτά τα είδη βίαιης συμπεριφοράς οι άνθρωποι στα σενάρια; (Αν δεν έχουν αναφερθεί, επιδιώξτε να ονομαστούν η πίεση από συνομηλίκους, οι ιεραρχίες εξουσίας, η επίρριψη της ευθύνης στο θύμα, η ΕΒ ως «αποδεκτή» ή «φυσιολογική» συμπεριφορά, τα «αστειάκια», το γεγονός ότι δεν παρεμβαίνουν οι καθηγητές/-ριες, κ.λπ.).
- Ποιες υποθέσεις κάνατε για τα άτομα που κακοποιούνταν; Νομίζετε ότι με κάποιο τρόπο προκαλούσαν την «τιμωρία» τους;
  - Έχουν και οι ίδιοι/-ες ευθύνη για αυτό που συνέβη;
  - Τους άξιζε με κάποιο τρόπο αυτό που τους έκαναν;
- Μπορεί όντως ένα άτομο να προκαλέσει τη βίαιη συμπεριφορά ενός άλλου ατόμου;
- Τι προσπαθούσαν να πετύχουν οι «δράστες» με τη συμπεριφορά τους;
- Ποιες σχέσεις εξουσίας παρατηρήσατε; Ποιος έχει την εξουσία σε αυτές τις καταστάσεις; Γιατί;

- Τι πρέπει να κάνουν τα άτομα που υφίστανται κακοποίηση; Τι μπορεί να τα εμποδίζει να μιλήσουν ή να αντιδράσουν;

Όπως και με την προηγούμενη δραστηριότητα (Δραστηριότητα 2.1), οι συντονιστές/-ριες πρέπει να θυμούνται ότι οι μαθητές/-ριες συχνά δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν τις μη σωματικές μορφές βίας. Μπορεί επίσης να πιστεύουν ότι η ψυχολογική κακοποίηση έχει ελάχιστες αρνητικές επιπτώσεις στα θύματα.

Το σημαντικότερο πράγμα που πρέπει να μάθουν από αυτή τη δραστηριότητα είναι ότι το θύμα δεν ευθύνεται ποτέ για την έμφυλη βία, αλλά αυτή είναι πάντα μια επιλογή που κάνουν οι δράστες. Αυτό είναι κάτι που οι μαθητές/-ριες δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν. Για παράδειγμα, στις συζητήσεις για το σενάριο 1, οι μαθητές/-ριες είναι πιθανό να κατηγορήσουν την Άννα ότι συμπεριφέρεται με τρόπο που τον αντιλαμβάνονται ως «σεξουαλικά προκλητικό». Στο σενάριο 2, μπορεί να κατηγορήσουν τη Μαρία επειδή έδωσε το τηλέφωνό της στο συμμαθητή της. Ο Πέτρος (σενάριο 3) μπορεί να κατηγορηθεί ότι δεν βοήθησε τους φίλους του στα μαθήματά τους και ότι έκανε την ομάδα του να χάσει. Η Ελίνα (σενάριο 4) μπορεί να κατηγορηθεί ότι «δεν έχει χιούμορ» ή ότι παίρνει «πολύ στα σοβαρά» τα πορνογραφικά περιοδικά, παρά το γεγονός ότι αυτό που κάνουν τα αγόρια είναι υποτιμητικό και προσβλητικό για τις γυναίκες. Τέλος, ο Λευτέρης (σενάριο 5) μπορεί να κατηγορηθεί ότι απέρριψε τη Δάφνη και στο σενάριο 6, ο Γιάννης μπορεί να κατηγορηθεί επειδή αρνήθηκε να πάρει μέρος στην παρενόχληση της Ιουλίας.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, οι συντονιστές/-ριες χρειάζεται να παροτρύνουν τους/τις μαθητές/-ριες να αμφισβητήσουν την αντίληψη ότι

Αναμενόμενο αποτέλεσμα και κλείσιμο της δραστηριότητας

Κατά το κλείσιμο της δραστηριότητας μπορείτε να ζητήσετε από τους/τις μαθητές/-ριες να αναφέρουν κάτι που έμαθαν από τα σενάρια. Τα μηνύματα που θέλουμε να πάρουν τα παιδιά είναι:

- Η έμφυλη βία συμβαίνει και στο σχολείο και είναι πολύ συνηθισμένη. Αυτό, ωστόσο, δεν σημαίνει ότι είναι κάτι σωστό.
- Ο έμφυλος εκφοβισμός μπορεί να πληγώσει και να βλάψει πάρα πολύ τα άτομα που τον υφίστανται.
- Τα θύματα δεν προκαλούν τη βία με τη συμπεριφορά ή την εμφάνισή τους.

- Αν ήσασταν φίλος/-η τους, πώς θα τα βοηθούσατε; Τι θα τα συμβουλευάτε να κάνουν;

Ευαίσθητα ζητήματα

Οι περιπτώσεις εκφοβισμού που περιγράφονται στα σενάρια ήταν με οποιοδήποτε τρόπο δικαιολογημένες. Σαν οδηγό, οι συντονιστές/-ριες μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον ακόλουθο ορισμό του εκφοβισμού: Ο εκφοβισμός περιλαμβάνει την επιθυμία να βλάψουμε + μια επώδυνη πράξη + μια ανισορροπία δύναμης ή εξουσίας + την άδικη χρήση της δύναμης/εξουσίας + την εμφανή ευχαρίστηση του δράστη και μια γενικευμένη αίσθηση καταπίεσης από την πλευρά του θύματος (Rigby, 2002).

Οι συντονιστές/-ριες μπορούν να αναφερθούν στην προηγούμενη συνάντηση για τις έμφυλες νόρμες για να ενισχύσουν την αντίληψη ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να το σέβονται ανεξάρτητα από το βαθμό στον οποίο επιλέγει/φαίνεται να ταιριάζει με τα συνολικά του άτομα. Είναι σημαντικό να παροτρύνονται οι μαθητές/-ριες να ορίσουν τα είδη της βίας που αναγνώρισαν ως έμφυλη. Συχνά οι μαθητές/-ριες αναγνωρίζουν τη βίαιη συμπεριφορά ως βία, αλλά τους είναι δύσκολο να καταλάβουν ότι η βία αυτή μπορεί να βασίζεται στο κοινωνικό φύλο του ατόμου που την υφίσταται.

Ορισμένοι/-ες μαθητές/-ριες μπορεί να πιστεύουν ότι αν υφίστασαι κακοποίηση πρέπει να την ανταποδώσεις, ώστε να προστατεύσεις τον εαυτό σου και να μη χάσεις το κύρος σου. Είναι σημαντικό οι συντονιστές/-ριες να κατευθύνουν τη συζήτηση σε πιο θετικούς τρόπους αντιμετώπισης καταστάσεων κακοποίησης από την προσφυγή στη βία.

- Οι πράξεις βίας αποτελούν συνειδητή επιλογή των δραστών (θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση με διαφορετικό τρόπο και να εξετάσουν άλλες εναλλακτικές, αλλά επέλεξαν να ενεργήσουν βίαια).
- Η βία σταματάει μόνο αν υπάρξει κάποια παρέμβαση. Η σιωπή, η ουδετερότητα ή η άρνηση απλώς διαιωνίζουν το πρόβλημα και δεν σπάνε τον κύκλο της βίας. Παρέμβαση θα μπορούσε να είναι να υψώσουμε το ανάστημά μας, να πούμε όχι, να θέσουμε όρια, να ζητήσουμε από έναν ενήλικο/καθηγητή/γονιό/φίλο να παρέμβει.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2.1: ΣΕΝΑΡΙΑ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1

Σενάριο 1 – Άννα

Στην τάξη σου έχει έρθει ένα καινούργιο κορίτσι, η Άννα. Είναι πολύ όμορφη και φοράει συχνά κοντές φούστες, μπλούζες με ντεκολτέ και στενά ρούχα που τονίζουν τη σιλουέτα της. Είναι πολύ δημοφιλής και κάθε μήνα εμφανίζεται με διαφορετικό αγόρι. Στο σχολείο γίνονται πολλά αρνητικά σχόλια για την Άννα. Πολλά αγόρια και κορίτσια λένε ότι θα πρέπει να είναι εύκολο να τη ρίξεις στο κρεβάτι. Τα περισσότερα κορίτσια την αποφεύγουν και δεν την κάνουν παρέα επειδή δεν θέλουν «να βγάλουν κακό όνομα».

Το Σαββατοκύριακο, ο Ντίνος, ένα αγόρι από την τάξη σου, συνάντησε την Άννα σε ένα πάρτι και «τα βρήκαν». Έπιναν και οι δύο πολύ και χόρευαν σχεδόν όλη τη βραδιά. Καθώς φλέρταραν, φιλιόντουσαν και περνούσαν καλά, ο Ντίνος προσπάθησε να βάλει το χέρι του κάτω από τη φούστα της Άννας. Εκείνη άρχισε να του φωνάζει να σταματήσει. Ο Ντίνος τη φώναξε «σκύλα» και έφυγε. Τη Δευτέρα, όλοι και όλες στο σχολείο συζητούσαν το περιστατικό και έλεγαν ότι έφταιγε η Άννα επειδή «πήγαινε γυρεύοντας» με την «προκλητική» της συμπεριφορά.

- 1) Πώς νομίζεις ότι έκαναν την Άννα να νιώσει ο Ντίνος και οι συμμαθητές/ριές της;
- 2) Τι σκέφτεσαι για τη συμπεριφορά των συμμαθητών/-ριών της Άννας; Τι προσπαθούσαν να πετύχουν;
- 3) Τι σκέφτεσαι για τη συμπεριφορά του Ντίνου; Τι προσπαθούσε να πετύχει;
- 4) Θα χαρακτήριζες την εμπειρία της Άννας έμφυλη βία; Αν ναι, με ποιο τρόπο σχετίζεται με το φύλο η βίαιη συμπεριφορά που υπέστη;
- 5) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα η Άννα;
- 6) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η της Άννας;
- 7) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η του Ντίνου;

Σενάριο 2 - Μαρία

Η Μαρία είναι καινούργια μαθήτρια στην τάξη σου. Ξέρεις ότι αισθάνεται μοναξιά και θέλει να κάνει φίλιες. Ένα κορίτσι τη ρωτάει αν μπορεί να δανειστεί το κινητό της για να τηλεφωνήσει στους γονείς της. Αργότερα βλέπεις αυτό το κορίτσι στο διάδρομο να κρατάει το κινητό της Μαρίας και να γελάει μαζί με μια παρέα άλλων μαθητών/-ριών. Ρωτάς τι συμβαίνει και το κορίτσι σου λέει ότι έστειλε στα περισσότερα αγόρια της τάξης ένα μήνυμα από το κινητό της Μαρίας που έλεγε «Τηλεφωνήστε μου για δωρεάν σεξ». Σου δείχνει ότι έχουν έρθει ήδη αρκετά μηνύματα από αγόρια που της ζητάνε να συναντηθούν. Όλα τα παιδιά που βρίσκονταν στην παρέα αστεϊεύονται λέγοντας ότι τώρα η Μαρία «έγινε πολύ δημοφιλής».

- 1) Πώς νομίζεις ότι έκαναν την Μαρία να νιώσει οι συμμαθητές/ριές της;
- 2) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά του κοριτσιού; Τι προσπαθούσε να πετύχει;
- 3) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά των υπόλοιπων ατόμων της ιστορίας (των παιδιών που γελούσαν και των αγοριών που απάντησαν στο μήνυμα); Τι προσπαθούσαν να πετύχουν;
- 4) Θα χαρακτήριζες την εμπειρία της Μαρίας έμφυλη βία; Αν ναι, με ποιο τρόπο σχετίζεται με το φύλο η βίαιη συμπεριφορά που υπέστη;
- 5) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα η Μαρία;
- 6) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η της Μαρίας;
- 7) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η του κοριτσιού που πήρε το τηλέφωνο της Μαρίας;

2

3

4

5

A

Σενάριο 3 - Πέτρος

Ο Πέτρος είναι ένας από τους καλύτερους μαθητές της τάξης σου. Οι συμμαθητές/-ριές του του ζητάνε τις ασκήσεις και τις εργασίες του για να τις αντιγράψουν, αλλά εκείνος πάντα αρνείται. Έχει άσθμα και αυτό τον δυσκολεύει όταν συμμετέχει σε αθλητικές δραστηριότητες. Πρόσφατα τον είδες να παθαίνει μια κρίση άσθματος ενώ έπαιζε ποδόσφαιρο. Οι συμμαίκτης του άρχισαν να τον κοροϊδεύουν και να τον φωνάζουν «φλώρο». Ένα από τα αγόρια τον έριξε στις λάσπες και τον έβγαλε φωτογραφία με το κινητό του. Αργότερα, το ίδιο αγόρι σου έδειξε τη σελίδα του στο Facebook, όπου είχε ανεβάσει τη φωτογραφία του Πέτρου με λεζάντα «Έτσι μοιάζουν οι αποτυχημένοι!!!», λέγοντάς σου ότι ήδη αρκετοί συμμαθητές σας είχαν κάνει «like» τη φωτογραφία και ζητώντας σου να πεις σε όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα να κάνουν κι εκείνα «like».

- 1) Πώς νομίζεις ότι έκαναν τον Πέτρο να νιώσει οι συμμαθητές/ριές του;
- 2) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά του αγοριού; Τι προσπαθούσε να πετύχει;
- 3) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά των υπόλοιπων ατόμων της ιστορίας (των ατόμων που φώναζαν τον Πέτρο «φλώρο» και που έκαναν «like» τη φωτογραφία στο Facebook); Τι προσπαθούσαν να πετύχουν;
- 4) Θα χαρακτήριζες την εμπειρία του Πέτρου έμφυλη βία; Αν ναι, με ποιο τρόπο σχετίζεται με το φύλο η βίαιη συμπεριφορά που υπέστη;
- 5) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα ο Πέτρος;
- 6) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η του Πέτρου;
- 7) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η του αγοριού;

Σενάριο 4 -Ελίνα

Τον τελευταίο καιρό, κάποια αγόρια στην τάξη κόβουν φωτογραφίες γυμνών γυναικών από πορνογραφικά περιοδικά και τις φέρνουν στο σχολείο. Τις σχολιάζουν δυνατά μπροστά σε όλα τα παιδιά και τις συγκρίνουν με κορίτσια από το σχολείο. Κάποια στιγμή ακούς μία συμμαθήτριά σου, την Ελίνα, να λέει στα αγόρια ότι είναι σιχαμένα, αλλά εκείνα απλώς την περιγελούν. Τη φωνάζουν «παρθένα» και της προτείνουν να της στείλουν email με φωτογραφίες για να «μορφωθεί» λίγο γύρω από το σεξ. Κάποια από τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης γελάνε με αυτό.

- 1) Πώς νομίζεις ότι έκαναν τη Ελίνα να νιώσει οι συμμαθητές της;
- 2) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά των αγοριών; Τι προσπαθούσαν να πετύχουν φέρνοντας πορνογραφικό υλικό στην τάξη και αποκαλώντας την Ελίνα «παρθένα»;
- 3) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά των παιδιών που γέλασαν όταν τα αγόρια αποκάλεσαν την Ελίνα «παρθένα»; Τι προσπαθούσαν να πετύχουν;
- 4) Θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία της Ελίνας έμφυλη βία; Αν ναι, με ποιο τρόπο σχετίζεται με το φύλο η βίαιη συμπεριφορά που υπέστη;
- 5) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα η Ελίνα;
- 6) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η της Ελίνας;
- 7) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η των αγοριών;

Σενάριο 5 – Λευτέρης

Ο Λευτέρης είναι συμμαθητής σου στο σχολείο. Μια άλλη συμμαθήτριά σας, η Δάφνη, του ζήτησε να βγούνε, αλλά εκείνος δεν ήθελε. Από τότε, η Δάφνη και οι φίλες της τον κοροϊδεύουν κάθε φορά που συναντιούνται. Τον ρωτάνε δυνατά, έτσι ώστε να ακούνε όλοι, μήπως «προτιμάει τα αγόρια απ' τα κορίτσια». Ορισμένοι καθηγητές τις άκουσαν, αλλά αγνόησαν τα σχόλια. Πρόσφατα, η Δάφνη και οι φίλες της άφησαν στο θρανίο του Λευτέρη ενημερωτικά φυλλάδια για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων και τις οργανώσεις υποστηρίξις τους.

- 1) Πώς νομίζεις ότι έκαναν το Λευτέρη να νιώσει η Δάφνη και οι φίλες της;
- 2) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά της Δάφνης; Τι προσπαθούσε να πετύχει;
- 3) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά των φίλων της Δάφνης και των καθηγητών που αγνόησαν τα σχόλια; Τι προσπαθούσαν να πετύχουν;
- 4) Θα χαρακτήριζες την εμπειρία του Λευτέρη έμφυλη βία; Αν ναι, με ποιο τρόπο σχετίζεται με το φύλο η βίαιη συμπεριφορά που υπέστη;
- 5) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα ο Λευτέρης;
- 6) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η του Λευτέρη;
- 7) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η της Δάφνης;

Σενάριο 6 – Ιουλία και Γιάννης⁹

Η Ιουλία πηγαίνει στη Γ' Γυμνασίου. Κάθε φορά που έχει μάθημα Αγγλικών, πρέπει να περάσει από ένα διάδρομο δίπλα στο γυμναστήριο. Μερικές φορές έξω από το γυμναστήριο βρίσκεται μια παρέα αγοριών και κάθε φορά που τη βλέπουν αρχίζουν να κάνουν αστεία και να «πετάνε» σεξουαλικά υπονοούμενα. Δεν της μιλάνε απευθείας, αλλά κάνουν σχόλια σεξουαλικού χαρακτήρα, όπως «Κοίτα τον πισινό της» ή «Θα το έκανα μαζί της». Συμμετέχουν όλα τα αγόρια, εκτός από τον Γιάννη που δεν δείχνει να του αρέσει αυτή η συμπεριφορά. Η υπόλοιπη παρέα αρχίζει να πειράζει τον Γιάννη λέγοντας ότι προφανώς δεν του αρέσουν οι γυναίκες και ότι είναι πολύ παράξενος.

- 1) Πώς νομίζεις ότι έκαναν την Ιουλία να νιώσει τα αγόρια στο γυμναστήριο;
- 2) Πώς νομίζεις ότι έκαναν τον Γιάννη να νιώσει τα αγόρια στο γυμναστήριο;
- 3) Πώς κρίνεις τη συμπεριφορά των αγοριών; Τι προσπαθούσαν να πετύχουν;
- 4) Θα χαρακτήριζες την εμπειρία της Ιουλίας και του Γιάννη έμφυλη βία; Αν ναι, με ποιο τρόπο σχετίζεται με το φύλο η βίαιη συμπεριφορά που υπέστησαν;
- 5) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα η Ιουλία;
- 6) Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνει τώρα ο Γιάννης;
- 7) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η της Ιουλίας ή του Γιάννη;
- 8) Τι θα έκανες/έλεγες αν ήσουν φίλος/-η των αγοριών;

1

2

3

4

5

A

9) Το σενάριο «Ιουλία και Γιάννης» έχει τροποποιηθεί από μια δραστηριότητα του Υλικού Εκπαίδευσης και Δράσης της Καμπάνιας της Λευκής Κορδέλας (White Ribbon Campaign) (http://whiteribbon.ca/educational_materials/, <http://goo.gl/WuAvj>)